

เรื่อง “พระซุ้มกอ” กำแพงเพชร มีอีกชื่อว่า “พระฤๅษี” สูดยอดหนึ่งในชุดเบญจภาคี

The Office Of Academic Resource Information And Technology

รายละเอียด

"กำแพงเพชร" เมืองเก่าแก่ปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์ชาติไทย มีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงของกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันอายุร่วม 700 ปีแล้ว แต่เดิมนั้นไม่ได้ชื่อกำแพงเพชร แต่มีชื่อมาก่อนหน้านั้น คือ "เมืองชากังราว" ชื่อนี้ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ 2 และศิลาจารึกเขาสุมทนต์ เมืองนี้ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกหรือฝั่งขวาของแม่น้ำปิง คนละฝั่งกับเมืองที่อยู่ในปัจจุบัน

ย้อนกลับไปสมัยสุโขทัย ราวปี พ.ศ. 1800 พญาเลอไทยได้บูรณะเมืองชากังราวและยกฐานะขึ้นเป็นเมืองลูกหลวงเช่นเดียวกับเมืองศรีสัชนาลัย และโปรดเกล้าฯ ให้พระราชโอรสพระองค์หนึ่งมาครองเมือง ครั้นเมื่อพระเจ้าอู่ทองทรงตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของอาณาจักรทางใต้ ล่วงมาถึงรัชสมัยของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) พระองค์ยกทัพมาตีสุโขทัย ผลของสงครามทำให้สุโขทัยถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ดินแดนทางริมฝั่งแม่น้ำปิงส่วนหนึ่ง และดินแดนทางริมฝั่งแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านอีกส่วนหนึ่ง ทางด้านแม่น้ำปิงได้รวมเมืองชากังราว และเมืองนครชุมเข้าเป็นเมืองเดียวกัน แล้วเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "เมืองกำแพงเพชร" ยกฐานะขึ้นเป็นเมืองราชธานีปกครองดินแดนทางลุ่มแม่น้ำปิงในย่านนี้ ส่วนทางลุ่มน้ำยมและแม่น้ำน่าน ให้เมืองพิษณุโลกเป็นราชธานี โปรดเกล้าฯ ให้พญาไสสีอไทย หรือพระมหาธรรมราชาที่ 2 เป็นเจ้าเมือง ล่วงมาถึงรัชสมัยพระบรมราชาธิราชที่ 2 หรือเจ้าสามพระยา การแบ่งเขตการปกครองออกเป็นสองส่วนดังกล่าว มีเรื่องไม่สงบเกิดขึ้นเสมอ ดังนั้น จึงรวมเขตการปกครองทั้งสองเข้าด้วยกัน โดยยุบเมืองกำแพงเพชรจากฐานะเดิมแล้วให้ทุกเมืองขึ้นต่อเมืองพิษณุโลกเพียงแห่งเดียว

เวลาผันผ่านนานร่วม 700 ปี กาลเวลาทำให้สภาพต่างๆ ของเมืองกำแพงเพชรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม บางส่วนผืนดินได้พังทลายสูญหายไปเพราะแม่น้ำกัดเซาะ จึงไม่สามารถคงสภาพเมืองไว้ต่อไปได้ จึงจะเห็นว่ามีถึงยุคปัจจุบันด้านในตัวกำแพงเมืองนั้นเหลือสิ่งปลูกสร้างอยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เหลือเพียงซากโบราณสถาน เช่น วัดพระแก้ว และกลุ่มวัดโบราณเท่าที่มีการขุดค้นพบประมาณ 40 แห่ง สำหรับ "วัดพระแก้ว" เป็นพระอารามหลวงที่มีขนาดใหญ่ที่สุด อยู่กลางเมือง ภายในวัดมีพระธาตุตั้งอยู่ทางด้านหน้าหรือด้านตะวันออกของวัด เจดีย์ประธานภายในวัดเป็นแบบทรงกลมหรือทรงระฆังสูงใหญ่ ก่อด้วยอิฐ ถัดมาไม่ไกลกันนักเป็น "วัดพระนอน" แต่สภาพเดิมของวัดเสื่อมสลายไปตามกาลเวลาสภาพเดิมที่เคยเป็นแทบจำไม่ได้ แต่ตัวองค์พระนั้นได้รับการบูรณะจนอยู่ในสภาพสวยงาม ใกล้กับวัดพระนอน คือ "วัดพระสี่อิริยาบถ" ที่เรียกเช่นนี้ เนื่องจากผนังแต่ละด้านของวัดประดิษฐานพระพุทธรูป 4 อิริยาบถ ได้แก่ เดิน นั่ง ยืน นอน ปัจจุบันเหลือเพียงพระยืนขนาดใหญ่ทางด้านทิศใต้ ซึ่งเป็นศิลปะสุโขทัย ปิดท้ายด้วย "วัดข้างรอบ" เพราะมีช้างปูนปั้นครึ่งตัวจำนวน 68 เชือกรายรอบเจดีย์วัด โบราณสถานส่วนใหญ่ของกำแพงเพชร คือ "วัด" จึงไม่แปลกใจว่า "พระเครื่องกำแพงเพชร" พลอยมีชื่อเสียงโด่งดังไปด้วย โดยเฉพาะที่เป็น "พระกรุกำแพงเพชร" นับแต่ "สกุลพระกำแพงทุ่งเศรษฐี" มีตำนานเล่าขานไว้

ชัดเจนในจารึกบนแผ่นลานเงินที่บรรจุไว้ในกรุพระเจดีย์องค์ใหญ่ของ “วัดพระบรมธาตุ” เมืองนครชุม เหตุการณ์ที่ค้นพบพระเครื่องเป็นจำนวนมากนี้ มีบันทึกไว้ว่า...

“เมื่อปีระกา จุลศักราช 1211 (ตรงกับพ.ศ. 2392) สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) วัดระฆังฯ ได้ขึ้นมาเยี่ยมญาติที่เมืองกำแพงเพชร ได้อ่านศิลาจารึกอักษรไทยโบราณมีอยู่ที่วัดเสด็จฝั่งเมืองกำแพงเพชร ได้ความว่ามีพระเจดีย์โบราณบรรจุพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าอยู่ริมลำน้ำปิง ฝั่งตะวันตก 3 องค์ชำรุดทั้งหมด พระยากำแพง (น้อย) เป็นเจ้าเมืองในขณะนั้น ได้ทำการค้นหาจนพบพระเจดีย์ทั้ง 3 องค์ตามที่ปรากฏในศิลาจารึก พระเจดีย์องค์กลางใหญ่สุด ซึ่งบรรจุพระบรมธาตุ ขณะมีพระเจดีย์ทั้ง 3 องค์นั้น ได้พบกรุพระพิมพ์สกุลทุ่งเศรษฐีแบบต่างๆ จำนวนมาก ภายในกรุพบแผ่นลานเงินจารึกภาษาขอม กล่าวถึงตำนานการสร้างพระพิมพ์และวิธีการสักการบูชา พร้อมลำดับอุปเท่ห์ไว้พระพิมพ์ที่ได้จากกรุนี้คือ พระกำแพงพลูจีบ พระกำแพงเม็ดขนุน พระกำแพงชุ่มกอ พระกำแพงเปิดโลก (เม็ดทองกลาง) พระเกสรว่านหน้าเงิน หน้าทอง พระเม็ดน้อยหน้า พระนางกำแพง ฯลฯ ตำนานจารึกบนแผ่นลานเงินได้คัดจากสำเนาเดิม ดังนี้...”

“ณ ตำบลเมืองพิษณุโลก เมืองกำแพงเพชร เมืองพิชัย เมืองพิจิตร เมืองสุพรรณฯ จะมีฤๅษี 11 ตน ฤๅษีเป็นใหญ่ 3 ตน ฤๅษีพิราลัยตนหนึ่ง ฤๅษีตาไฟตนหนึ่ง ฤๅษีดาววัดตนหนึ่ง เป็นประธานแก่ฤๅษีทั้งหลาย จึงปรึกษากันว่าเราทั้งนี้จะเอาอันใดให้แก่พระยาศรีธรรมมาไตรราช ฤๅษีทั้ง 3 จึงปรึกษาแก่ฤๅษีทั้งปวงว่าเราจะทำด้วยฤทธิ์ทำเครื่องประดิษฐานเงินทองไว้จะนี้ ฉลองพระองค์จึงทำเป็นเมฆพัตร อุทุมพรเป็นมฤตย์พิศม์ อายุวัฒนะ พระฤๅษีประดิษฐานไว้ในถ้ำเหวใหญ่หน่อย เป็นอานุภาพแก่มนุษย์ทั้งหลาย สมณชีพรามณจารย์ไปถว้น 5,000 พรรษา พระฤๅษีตนหนึ่งจึงว่าแก่ฤๅษีทั้งปวงว่าท่านจงไปเอาวานทั้งหลายอันมีฤทธิ์เอามาให้ได้ 1,000 เก็บเอาเกสรดอกไม้อันวิเศษที่มีกฤษณาเป็นอาทิให้ได้สัก 1,000 ครั้นเสร็จแล้วฤๅษีจึงปาวร้องเทวดาท้องปวงให้มาช่วยบดยาทำเป็นพระพิมพ์ไว้สถานหนึ่ง ทำเป็นเมฆพัตรสถานหนึ่ง ฤๅษีทั้ง 3 ตนนั้นจึงบังคับฤๅษีทั้งปวงให้เอาวานทำเป็นผงบั้งเป็นก้อน ถ้าผู้ใดได้ถวายพระพรแล้ว จึงเอาไว้ใช้ตามอานุภาพเถิด ให้ระลึกถึงพระฤๅษีที่ทำไว้วันนั้นเถิด..” ด้วยเหตุนี้หรือไม่ว่าแน่ชัดพระกรุกำแพงเพชร “พระชุ่มกอ” “จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อโดยคนโบราณแต่กาลก่อนว่า “พระฤๅษี”

คำสำคัญ : พระเครื่อง, กำแพงเพชร

ที่มา : https://www.matichonacademy.com/content/culture/article_24355

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2019-08-16

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1177&code_db=610005&code_type=01